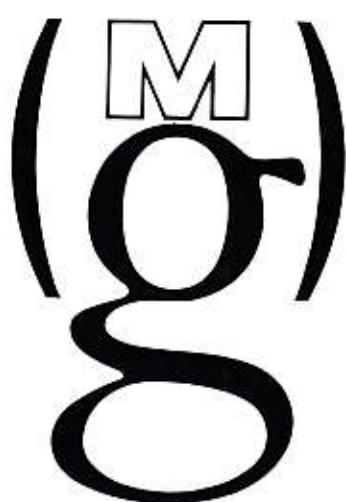

(M)
g

MINISTERSTVO KULTURY
ČESKÉ
SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

MINISTERSTVO KULTURY
SLOVENSKÉ
SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

VELVYSLANECTVÍ
MAĎARSKÉ
LIDOVÉ REPUBLIKY

SOUČASNÁ MAĎARSKÁ GRAFIKA

Z materiálu
Maďarské národní galerie

Katalog sestavila
Emese Krunáková
Fotografie zhotovilo Oddělení fotografií
Maďarské národní galerie

Žilina / září / 1981
Praha / listopad / 1981

Úvod

Naše výstava představuje cesty
současné maďarské rozmnožované grafiky a práci
jejích význačných osobností.

Bez nároku na úplnost se usiluje poskytnout obsáhlý obraz
o různých tvůrčích metodách.

Chce prezentovat v současné době existující a působící styly,
pokusy o vlastní řeč forem. Pokud jde o tematiku a techniky,
chceme poskytnout věrný průřez současnou maďarskou grafikou.

Vývoj (rozmnožované) grafiky je v naší zemi
od začátku století více méně plynulý. V letech 1910—30 se stala
významným výtvarným žánrem. Členové skupiny Osmi a Aktivisté
sloužili svými progresivními náměty společenskému pokroku.
Dynamická, konstruktivní metoda kompozice byla adekvátním
výrazem jejich uměleckých cílů při uplatňování pořádku
a vytváření společenského řádu.

Béla Uitz a Gyula Derkovits svou historickou
a společenskou angažovaností znázorňují svět chudých,
svět dělníků a vytvářejí monumentální památník těm,
kteří bojují za lepší svět.

Jejich mědirytiny, dřevořezy a kresby s dramatickou silou

formulují uměleckou kritiku doby, jejich názory usilující o změnu.

V dalším období nebyla již v grafice možnost pro podobně obsáhlé naplnění, avšak tradice kterou vytvořili, žila dál. V ilustracích balad Györgye Budayho pokračuje dramatický tón a dekorativnost. Kresby Lajose Szalayho, vytvořené mezi dvěma světovými válkami, nesly dále vpřed sociografickou citlivost a zesílený expresivní názor. Szalay silně působil na poválečnou uměleckou generaci.

Jeho ostré vidění skutečnosti, tematika kreseb, síla upřímnosti a v neposlední řadě jeho citlivá, někde dramaticky drastická, jinde lyricky jemná linie kresby se staly následovánímhodným příkladem.

Károly Koffán — druhý významný tvůrce této doby — se stal určující postavou kromě přímého vlivu svých děl i svou pedagogickou činností. Na Vysoké škole vychoval celou řadu generací umělců. Jeho otevřené, všemu přístupné názory, umělecké znalosti a poctivost žáky k němu přitahovaly.

Několik významných představitelů současné grafiky, např. Béla Kondor, Gyula Feledy, Arnold Gross, byli jeho žáky.

Po osvobození získala grafika — jako výtvarný žánr — příznivé možnosti pro rozvoj. Vytýčené cíle demokratického, společenského a angažovaného umění dokázala mezi všemi výtvarnými odvětvími uspokojit nejúplněji.

Prvky jeho uměleckého vyjadřování jsou velmi vhodné pro formulování obsahu epického charakteru — a tak splnil to, co v tematickém obsahu od něj doba vyžadovala. Pro vhodnost grafických děl na rozmnožování lze některá z nich spatřit na několika místech najednou a tak se i jejich působení může uplatnit v širším měřítku. Dají se relativně snadno a dobře reprodukovat a tak jsou velmi vhodné jako ilustrace. V důsledku stimulačních možností vstoupila grafika do rychlého a rovnoměrně vzhůru směřujícího období. Tento začínající rozmach je poznamenán jménem Gyuly Hinze.

V této době tvoří svou, na politické problémy zaměřenou humanistickou grafiku, která pro něj zůstala od té doby charakteristickou. Jeho cykly „Mir“ a „Atomové ticho“ formulují s uměleckým zápalem

nejpodstatnější touhy člověka naší doby.

nejpodstatnější touhy člověka naší doby.

Velmi významnou je v této době knižní ilustrace. Obrazový materiál pro knižní vydání vynikajících děl maďarské a světové literatury tvoří naši nejlepší grafici (např. Gyula Hinz, Károly Reszler, Kálmán Csohány).

Dozrávání maďarské grafiky v samostatnou obrazovou grafiku proběhlo v padesátých letech v zásadě v oblasti knižní ilustrace.

Díla vytvořená pro literární účely překročily pouhé opakované obrazové vyjádření obsahu.

Grafik volně interpretuje děj, vytváří autonomní, s ilustrovaným dílem rovnocenné umělecké dílo.

Po desetiletí uvědomování, sbírání prostředků a nacházení sebe sama, stala se knižní grafika v maďarském výtvarném umění — pro svou kvalitu — určující.

K mistrům již dříve tvořícím, avšak své umění v této době naplňujícím, se připojila celá skupina mimořádně nadaných grafiků.

Řada umělců (Béla Kondor, Kálmán Csohány,

Gyula Feledy, Csaba Rélassy, Margit Ágothaová, Gábor Pásztor, László Lakner, Arnold Gross), které lze těžko porovnávat, používá každý jinou složku pravdy, tvoří různou vyjadřovací formou, a jejich práce ve svém souhrnu vytváří nekonečné bohatství současné maďarské grafiky.

Pro všechny je však shodná vysoká úroveň mistrovských znalostí, důkladná grafická připravenost, znalost tradic vytvořených velkými mistry a ostrý pohled na problémy doby.

I pro Kálmána Csohánye je určujícím výchozí bod vězíci v jeho dětství a mládí. O světě rolníků hovoří čistým tónem balad, bez zbytečných příkras. V jeho mědirytech se s teplou lyričností snoubí minulost a současnost.

Uskutečňují se sny a naděje: do chaloupky chudého zemědělce přichází na návštěvu anděl, zavřené dveře se otevírají a vítězí ryzí lidskost. Csohány se nepřipojil k lidovému umění, v něm dále žila a nové formy oblékla pohádkovost duše lidu a nutnost jejího vyjádření. Je to jedinečné umění.

Béla Kondor se pokusil svými listy o sformování nového, náročného pohledu na svět. Analyzoval všechny dimenze a možnosti lidského osudu od heroického zápasu po vegetativní živoření. S hlubokou humanitou se dívá do očí protikladům světa, které se zmocňují člověka:

odcizení, přetechnizování. Jeho filozoficky inspirované umělecké myšlenky jsou často drásavé.

Odrážejí nejistotu člověka naší doby.

V listech Gyuly Feledyho s politickými tématy (např. v cyklu Svahy Karancse)

je formulována v kompozičních protikladech dynamicky přerývaných linií a v hlubokých černých ploškách heroičnost vědomě přijatého boje. Velkou ctností jeho děl je upřímnost, jejich prostřednictvím promlouvá člověk, který i sám poznal zblízka chudobu, charakteristický svět uhelných dolů.

V litografiích Gábora Pásztorá získává strach o člověka, o přírodu silnou expresivní formu. Jsou volným surrealistickým spojením představ, které se projevují ve způsobu montážní konstrukce. Střetáváním věcí, nápisů, dnešního člověka a za nimi ukrytého obsahu dosahuje specifického zvýšeného působení na diváka.

Margit Ágothaová a Csaba Rékassy vyvolávají svými grafikami archaizovaný svět. Jejich společným rysem je nekonečná dekorativnost. Je to druh uměleckého nazírání, který přikládá význam kráse formulované výtvarnou technikou.

Uvedenou pestrost, ke které došlo v šedesátých letech, dále rozšířila řada nových experimentů a tvůrčích pokusů.

Krásu a dynamiku přehledného a logického způsobu konstrukce vytvořil na začátku sedmdesátých let svými sítotisky Pál Deim. Jeho konstruktivismus je specificky osobní, modelovaný jemně odstíněným světem barev.

Jiným způsobem, pouze názorově se připojuje k vyrovnaným konstrukcím Imre Kocsis. Ve svých grafikách vytrhává z navyklých souvislostí jednotlivé prvky skutečnosti, zobrazuje je s choulostivou přesností a staví je do zarážejících souvislostí. Jeho intelektualismus je strhující.

László Lakner rozšiřuje ve svých začátcích tradiční rámce forem o nový obsah. Využívá tak dané možnosti,

věčně experimentuje a formuluje nové výrazové možnosti.

Ke svému tématu přistupuje na myšlenkovém, meditativním podkladě. Ve svých pracích zhotovených bravurní technikou, využívaje i znaky forem surrealistických a tachistických směrů, hledá vizuální vyjádření aktuálních společenských a lidských problémů.

U jeho nejnovějších děl lze cítit vliv pop-artu.

Umění Dóry Maurerové charakterizuje velmi intelektuální experimentování. Stejnou měrou ji z uměleckého a koretického hlediska zaměstnává tvůrčí proces grafiky i vizuální symbolika. Vrací se až k základním prvkům, až k samotné počáteční stopě, aby poznala a reprodukovala možnosti obrazového myšlení.

Árpád Szabados je současně teoretikem i tvůrčím umělcem. Jeho myšlenky opřádají celé jeho umění a silně určují svět jeho grafik. Je uvědomělým tvůrcem, který realizuje koncepčně analyzované obrazové představy. Obzvláště zajímavé a významné jsou jeho akční grafiky z poslední doby (např. cyklus Inovace prostředků), analyzující pracovní stránku, tvořivou podstatu, vznik a rozvoj umění.

Jako paralelní tendence, lišící se od uvedených, existuje v grafice nadále společenskopolitické umělecké nazírání.

Huba Bálványos tvoří ve znamení ideově angažovaného umění.

Vychází vždy z čisté ideje, srovnává s ní současnou úroveň vědomí společnosti a praxi všedních dnů.

Vynáší ostrý a tvrdý soud nad moloměšťáctvím a kompromisnictvím.

Jeho umění je umění bojové, i když formulace jeho litografií je mnohdy jasně bezprostřední.

Gyözö Somogyi přistupuje k maďarské současnosti z etického hlediska. Postavy dělníků zobrazované se sociografickou věrností, svědčí o důkladné pozorovací schopnosti a správném citu pro charaktery.

Významným, a svým pohledem na historii ojedinělým, je cyklus sítotisků, který novým způsobem vykládá velké události maďarských dějin

(boje za svobodu v roce 1848, Republiku rad z roku 1919).

Sedmdesátá léta vnesla do maďarské grafiky přebujelou pestrost. Tehdy se stala rozmnožovaná grafika reprezentativním žánrem výtvarného umění Maďarska.

Na počátku sedmdesátých let započalo svou uměleckou dráhu několik velmi nadaných mladých grafiků, kteří upoutali pozornost specifickým individuálním okruhem motivů, charakteristickou řečí forem. Charakteristickou je pro ně specificky

individuální forma, kterou se liší od všech jiných tvůrčích názorů.

Silně meditativním uměním odehrávajícím se na úrovni myšlenkových dějů, je umění Imre Szemethyho.

Zaznívá v něm názor člověka, který se na věci dívá zblízka a z vnitřku. Každému detailu přikládá stejnou důležitost a s pokorou jej znázorňuje, ale současně i přetváří.

Deformace jeho figur je záměrná, podřízená obsahu.

Určujícím prvkem jeho děl je literární citlivost a kreslířská zručnost. Jeho umění je novým druhem

figurálního nazírání, tvůrcem intelektuálně psychické věčnosti. Ferenc Banga tvoří na citovém, vzruchovém podkladě.

Je to velmi zřídka v umělecký postoj v naší době,
postoj, který v sobě nese kouzlo upřímnosti,
sílu starobylých instinktů, potlačených napětí.

Jeho grafické listy jsou drásavě pravdomluvné.

Jeho napětím naplněný svět je živěn zážitky vizionářsky děsivé skutečnosti. Zlomkovitá, roztříštěná kultura jeho tahu věrně odráží vnitřní vibraci obsahu, který chce sdělit.

Milé nestvůrky Tamáse Kovácse s troškou nostalgické ironie znovu ožívají svět pohádek, zaniklou idylickou dobu našich předků. Všechny mědirytiny Aladára Almásyho vyjadřují groteskní škádlivost. Jemná, složitá kultura jeho tahu, zdrženlivý svět barevných leptaných plošek dává jeho pracem specifickou uměleckost.

András Miklós Sáros tvoří konkrétní formou figurativní věčnosti. Nepotřebuje znetvořování, je schopný promítnout své myšlenky do prvků skutečnosti. Svět, který jej obklopuje, zachycuje s přísnou jasnoživostí, vždy přesně vycítí složky ukryté pod povrchem, přesto ale určující i souvislosti a rozpory.

Svůj umělecký soud, který si o jevech vytvořil, formuluje s velkou technickou znalostí, drobnými prostředky, ale zaměřené na podstatu.

Fotografické a na fotografii založené kombinované rozmnožovací postupy mají inspirativní vliv na současnou grafiku. Naznačují nové možnosti výkladu jevů skutečnosti, obohacují rozsah technických možností. Může se jejich pomocí vyjádřit specifický způsob pohledu. Bohatost palety výrazů dosvědčuje rozdílný a široký způsob použití, které lze vypořádat v dílech Árpáda Szabádose, Pétera Prutkaye, Róberta Swierkiewitze, respektive Gábora Záborszkyho.

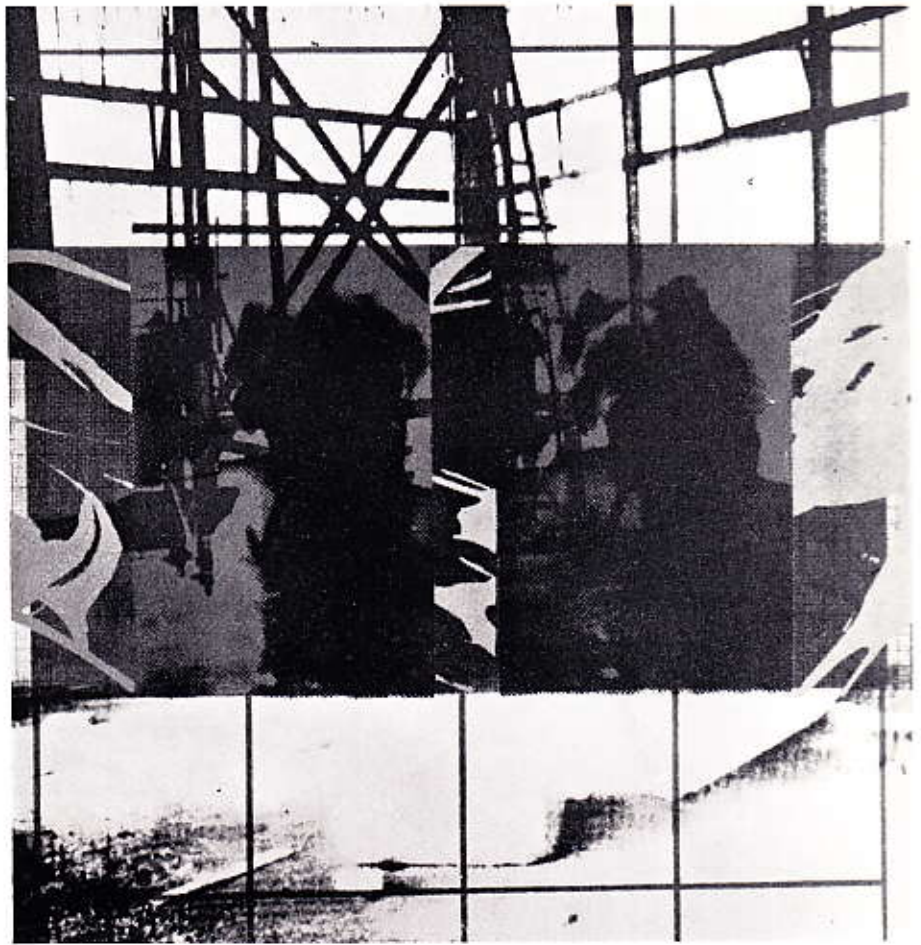
Současnou maďarskou grafiku tedy charakterizuje myšlenková, tematická a technická pestrost a diferencovanost. Její intelektualismus, citlivá otevřenost dává naději, že i později budeme moci počítat s jejím nerušeným rozvojem.

Emese Krunáková

ŽIVOTOPIŠY
UMĚLCŮ

ALADÁR ALMÁŠY
MARGIT ÁGOTHAOVÁ
FERENC BANGA
HUBA BÁLVÁNYOS
KÁLMÁN CSOPÁNY
PÁL DEIM
GYULA FELEDY
ARNOLD GROSS
GYULA HINCZ
IMRE KOCSIS
BÉLA KONDOR
TAMÁS KOVÁCS
LÁSZLÓ LAKNER
JÁNOS MAJOR
DÓRA MAUREROVÁ
GÁBOR PÁSZTOR
PÉTER PRUTKAY
KÁROLY RASZLER
CSABA RÉKASSY
ANDRÁS MIKLÓS SÁROS
GYOZO SOMOGYI
RÓBERT SWIERKIEWICZ
ÁRPÁD SZABADOS
IMRE SZEMETHY
KÁROLY VAGYÖCZKY
GÁBOR ZÁBORSZKY

Skončil jeden z mých dnů 1981

GABOR ZABORSZKY

Budapest, 1950

Svá studia ukončil v roce 1974
na katedře malířství Vysoké školy výtvarných umění,
kde byli jeho učitelé György Kádár, Ignác Kokas a Imre Kocsis.
V letech 1974—76
se účastní dalšího uměleckého studia
v oblasti grafiky a murality.
Na léta 1977—80 mu bylo uděleno Derkovitsovo stipendium.
Je profesorem na Střední odborné škole výtvarného umění.
Zabývá se významovými strukturami
rozdílných typů vizuálních symbolů.
Různou technikou zpracovává četné grafické cykly.
Zajímá se o vědomě protikladné,
anebo zdánlivě protikladné vizuální symboly.
Charakterizuje jej intelektuálně provedený experiment,
zkoumání uměle vytvořené situace.
Metodou jeho tvorby je gesto.